



Arviointikertomus vuodelta 2020 - *vastineet*

Tarkastuslautakunta 21.5.2021
Yhtymävaltuusto 21.6.2021

Sisällysluettelo

1.	TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA	3
1.1	Tehtävät ja toiminnan tarkoitus	3
1.2	Kokoonpano.....	3
1.3	Toiminta.....	3
2.	HUOMIOITA EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYISTÄ TOIMENPITEISTÄ ...	5
3.	TALOUDELLISTEN JA TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	5
3.1	Sitovien taloudellisten tavoitteiden toteutuminen.....	5
3.1.1	Käyttötalous.....	6
3.1.2	Investoinnit.....	8
3.2	Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen prosesseissa	8
3.2.1	Kiireellisen hoidon prosessi	10
3.2.2	Kiireettömän hoidon prosessi	10
3.2.3	Asumis- ja hoivapalvelujen prosessi	12
3.2.4	Edellytyspalvelut.....	13
4.	HENKILÖSTÖ	14
5.	MUITA HUOMIOITA JA HAVAINNOT VUODEN 2020 ARVIOINTIKOhteista	15
5.1	Mielenterveys- ja päihdepalvelut, A-klinikka ja päihdehuolto.....	16
5.2	Tehosa/ kotisairaala ja ikäihmisten palvelut	17
5.3	Henkilöstöjärjestöjen kuuleminen	17
5.4	Kuntayhtymäjohtajan ja yhtymähallituksen puheenjohtajien kuuleminen	18
5.5	Perusterveydenhuollon tulosalue	18
5.6	Sosiaalipalvelujen tulosalue	18
5.7	Tukipalvelut	19
5.8	Erikoissairaanhoidon tulosalue	20
6.	YHTEENVETO.....	20

ARVIOINTIKERTOMUS VUODELTA 2020

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN TOIMINTA

1.1 Tehtävät ja toiminnan tarkoitus

Kuntalain 121 § mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat
- 2) arvioida, ovatko yhtymävaltuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kuntayhtymässä ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella
- 4) huolehtia kuntayhtymän ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta
- 5) valvoa sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi.
- 6) valmistella yhtymähallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Lisäksi kuntayhtymän hallintosäännön § 58 mukaan tarkastuslautakunnan on seurattava tilintarkastajan tarkastussuunnitelman toteutumista ja muutoinkin tehtävien suorittamista.

1.2 Kokoonpano

Yhtymävaltuusto on valinnut 3.10.2017 toimikaudeksi 2017-2021 tarkastuslautakunnan, johon kuuluvat seuraavat jäsenet ja varajäsenet:

	Varsinainen jäsen	Varajäsen
Puheenjohtaja	Hilkka Virtanen, Sulkava	Kari Summanen, Sulkava
Varapuheenjohtaja	Heikki Sorjonen, Savonlinna	Ari Lybeck, Savonlinna
Jäsenet	Anne Herttuainen, Savonlinna	Timo Loikkanen, Enonkoski
	Annukka Kiviranta-Tanninen, Rantasalmi	Riikka Aho, Rantasalmi
	Markku Nousiainen, Savonlinna	Ulla Kurki-Norrena, Savonlinna

Lautakunnan sihteerinä on toiminut tulosalueen sihteerinä Mervi Nousiainen 31.1.2020 saakka ja 1.2.2020 alkaen tulosalueen sihteerinä Marjut Tiilikainen.

Tilintarkastajana on toiminut Elina Hämäläinen, KHT, JHT, PwC Julkistarkastus Oy 31.12.2019 saakka ja 1.6.2019 alkaen organisaationa KPMG Julkistarkastus Oy.

1.3 Toiminta

Tarkastuslautakunnalla oli vuoden 2020 arviointikertomuksen laatimista varten 13 kokousta ja 6 työkokousta. Kokouksista 7 oli lähikokouksia ja 5 etäkokouksia Skype-yhteydellä. Tarkastuslautakunnan jäsen Annukka Kiviranta-Tanninen ei ole osallistunut kokouksiin, ei myöskään varajäsen Riikka Aho.

Covid-19-epidemian vuoksi suunniteltuja tutustumiskäyntejä Sosterin yksiköihin ei kuluneena vuonna toteutettu.

Sosterin tarkastuslautakunnan jäseniä, tilintarkastaja ja sihteerit osallistui etäyhteyksillä 10.11.2020 KYS ERVA-sairaanhoitopiirien tarkastuslautakuntien vuosittaisille neuvottelupäiville, jotka järjestettiin Jyväskylässä.

Kokousaika	Käsitellyt asiat:	Kuullut vastuuhenkilöt:
1.9.2020	Palaute arviointikertomuksesta	
6.10.2020	Mielenterveys- ja päihdepalvelut A-klinikka ja päihdehuolto	Jari Smedberg (tulosityksikön päällikkö ja osastonhoitaja), vastualueen tilannekatsaus Kirsi Torikka (päihdetyönjohtaja), vastualueen tilannekatsaus
3.11.2020	Tehosa/Kotisairaala Ikäihmisten palvelut	Tarja Seppänen (kotihoidon esimies), vastualueen tilannekatsaus Anu Koivumäki (ikäihmisten palvelujen johtaja), laskutus ja vastualueen tilannekatsaus
16.11.2020	Henkilöstöjärjestöjen edustajat	JHL, Esko Hakkarainen JUKO, Eija Huttunen (lääkärit) JUKO, Ari Mäkitalo (tekniset, KVTES) Jyty, Erja Turkulainen SuPer, Tarja Loikkanen Tehy, Seija Käärmelahti
1.12.2020	Kuntayhtymä Yhtymähallituksen puheenjohtajien kuuleminen:	Panu Peitsaro (kuntayhtymäjohtaja), kuntayhtymän tilannekatsaus Pekka Nousiainen, puheenjohtaja Ari Silvennoinen, I-varapuheenjohtaja Leila Virta, II-varapuheenjohtaja
8.12.2020	Perusterveydenhuollon tulosalue	Veikko Karvanen, tulosalueen tilannekatsaus, työterveyshuollon tilannekatsaus, uudisrakennuksen tilannekatsaus
11.1.2021	Sosiaalipalveluiden tulosalue	Jorma Hongisto, tulosalueen tilannekatsaus
2.2.2021	Tukipalveluiden tulosalue Talous /tilinpäätös	Saara Tavi (hallintojohtaja, vt. ky-johtaja 1.2.2021 alkaen), tulosalueen tilannekatsaus sekä talousasiat
9.3.2021	Erikoissairaanhoidon tulosalue Tilinpäätös	Jaana Luukkonen, tulosalueen tilannekatsaus Saara Tavi (hallintojohtaja, vt. ky-johtaja), tilinpäätökseen liittyvät asiat
31.3.2021	Arviointikertomuksen aloitus Tilintarkastusoption käyttö	
30.4.2021	Tilintarkastuskertomus	tilintarkastaja Elina Hämäläinen
21.5.2021	Tilintarkastajan raportointi Arviointikertomuksen luovutus	tilintarkastaja Elina Hämäläinen kuntayhtymävaltuuston pj. Ahti Mylly vt. kuntayhtymäjohtaja Saara Tavi
13.4.2021 20.4.2021 6.5.2021 11.5.2021 18.5.2021 21.5.2021	Työkokoukset arviointikertomuksen valmistelemiseksi	

Lautakunnan jäsenet ovat tutustuneet hallinnon pöytäkirjoihin, talousarvioon ja taloussuunnitelmaan, tilinpäätösasiakirjoihin, henkilöstöraporttiin, sisäisen tarkastuksen vuosiraporttiin, johtoryhmän muistioihin ja arviointilomakkeisiin, joita kuultavaksi kutsutut ovat täyttäneet etukäteen.

Tarkastuslautakunta on havainnollistanut arviointiaan käyttäen arviointikertomuksessa seuraavia väriselitteitä:

vihreä = tavoite toteutui

oranssi = tavoite toteutui osittain

punainen = tavoite ei toteutunut

Lautakunta on saanut selonteon tilintarkastajan suorittamasta tarkastuksesta ja käsitellyt tilintarkastuskertomuksen. Edellä mainittujen tietojen perusteella tarkastuslautakunta antaa Kuntalain 121 §:n mukaisen arviointikertomuksen.

2. HUOMIOITA EDELLISEN VUODEN ARVIOINTIKERTOMUKSEN JOHDOSTA TEHDYISTÄ TOIMENPITEISTÄ

Vuoden 2019 arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta ilmoitti huolestuneisuutensa kotihoidon tilanteesta. Tarkastuslautakunta pyysi konkreettisia toimenpiteitä arviointikertomuksessa esille nostettuihin asioihin, ei pelkästään huomion kiinnittämistä. Hallitus vastasi esimiestyöhön ja tiloihin liittyviin asioihin, **mutta ei ottanut kantaa työn tarkoituksenmukaiseen organisointiin.**

Talousarvion epärealistisuus tavoitteiden osalta, erityisesti sosiaalipalveluissa, mainittiin arviointikertomuksessa. Hallituksen vastaus oli, että palveluprosessien läpikäynnillä on kyetty paremmin ennakoimaan myös kysynnän vaihtelut ja saamaan talousarvioit realistisimmiksi. **Tarkastuslautakunta pitää vastausta riittävänä.**

Arviointikertomuksessa kiinnitettiin huomio prosessitavoitteisiin, joista useimmat eivät toteutuneet. Osittain tavoitteet oli määritelty sellaisiksi, ettei niitä ollut mahdollista saavuttaa. Vastauksessaan hallitus totesi, että vuoden 2019 talousarviota laadittaessa tavoitteet ja mittarit pyrittiin saamaan selkeiksi ja mitattaviksi.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että tavoitteet ja mittarit laaditaan selkeiksi sekä mitattaviksi.

Vastaus: Työn tarkoituksenmukainen organisointi kotihoidossa liittyy esimiestyöhön ja siinä tehtyihin järjestelyihin kotihoidossa. Kotihoito on iso ja haasteellinen alue ja vaatii jatkuvaa arviointia ja valmiutta muutoksiin niin johtamisessa kuin esimiestyössäkin.

3. TALOUDELLISTEN JA TOIMINNALLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

3.1 Sitovien taloudellisten tavoitteiden toteutuminen

7.12.2020 kuntayhtymävaltuusto päätti talousarviomuutoksesta, jossa sitovien määrärahojen lisäyksiä hyväksyttiin 2,6 M€ ja vähennyksiä 2,3 M€. Nettolisäys oli yhteensä 239 000 €. Talousarviomuutoksella siirrettiin hengitystukiyksikkö ESH:n kustannuspaikalta PTH:n kustannuksiin. Syynä muutokseen oli COVID-19-pandemiasta aiheutuneet tulojen alitukset ja kustannusten kohoamiset.

15.3.2021 Kuntayhtymävaltuusto hyväksyi uudisrakennushankkeen 1,9 M€ ylityksen. Talousarvion ylitys johtui rakentamisen etenemisestä suunniteltua nopeammin, jolloin myös maksuerät toteutuivat suunniteltua aikaisemmin.

Tuloslaskelmaan on kirjattu avustuksia yhteensä 2,42 M€. Ne sisältävät valtiolta saatua korona-avustusta 1,7 M€. Sosterin koronakulut olivat vuonna 2020 kuntayhtymäjohtajan antaman tiedon mukaan 2,12 M€.

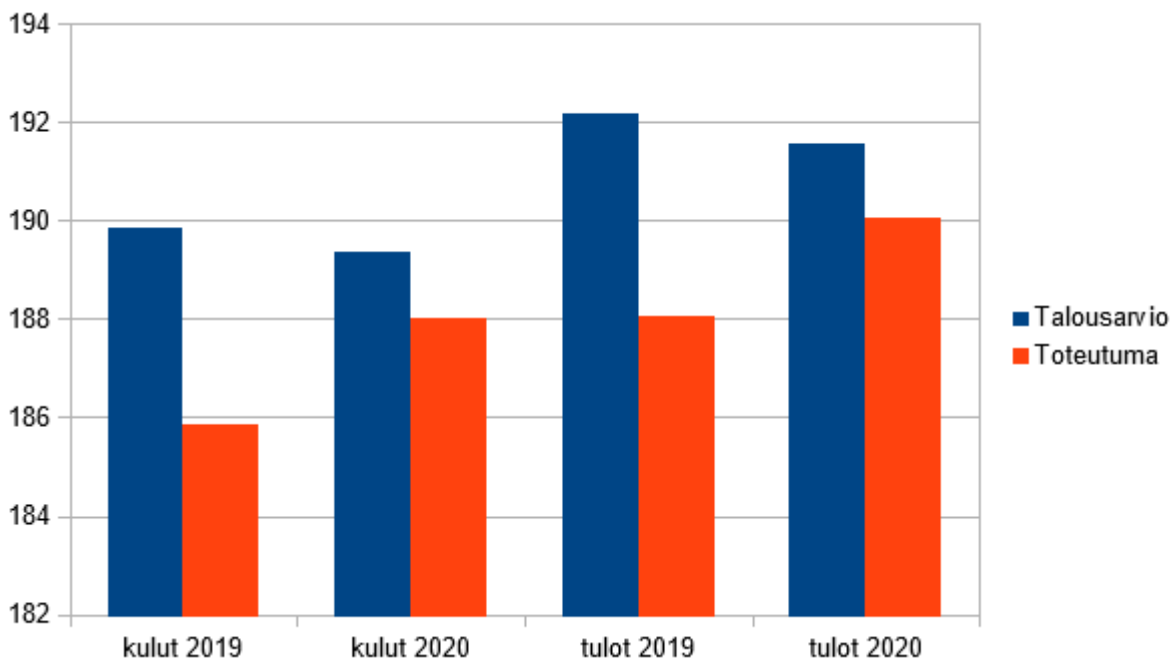
Summaa ei ole erikseen ilmoitettu tilinpäätöksessä. Valtiovarainministeriö tulee edellyttämään sairaanhoitopiireiltä jälkikäteen selvitystä korona-avustusten käytöstä ja epidemian aiheuttamista taloudellisista kokonaisvaikutuksista.

Kuntayhtymän ulkoisten kulujen talousarvio oli 189,4 M€, toteutuma 188,04 M€. **Kulut alittuivat 1,4 M€ talousarvioon verrattuna.** Edellisvuoteen verrattuna kulut kasvoivat 2,1 M€ eli 1,1%.

Ulkoisten toimintatuottojen talousarvio oli 191,6 M€ ja toteutuma 190,1 M€. **Tuotot alittuivat 1,5 M€.** Edellisvuoteen verrattuna tuotot kasvoivat 2,0 M€ eli 1,1%.

Vastaus: tuottojen alenema johtui pääasiassa korona-vuoden vaikutuksesta toimintaan ja suoritettuihin.

Sosterissa toteutuneet kustannukset ja tulot v. 2019 ja 2020 verrattuna talousarvioon (M€)¹



Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan kokonaisuudessa tavoitteesta jäätin jonkin verran, mutta tilinpäätöksestä löytyy perustelut.

3.1.1 Käyttötalous

Erikoissairaanhoidossa ulkoisten kulujen tavoite ylittyi 0,3%. **Tavoite ei täysin toteutunut.** Toimintakulut ylittyivät operatiivisen tulosyksikön ostopalveluissa, etenkin lääkäri- ja laboratoriopalveluissa. Kulut kasvoivat 6,1% vuoteen 2019 verrattuna. Kasvuun vaikutti mm. osastosihteereiden palkkamäärärahojen siirtäminen tukipalveluista erikoissairaanhoitoon.

Toimintatuottojen tavoite alittui 1,2%:lla eikä tavoite täysin toteutunut. Maksutuotot jäivät n. 600 000 euroa tavoitteesta ja olivat yli 400 000 euroa pienemmät kuin edellisenä vuonna. Tuottojen pienenemiseen oli syynä koronaepidemia, joka vähensi sekä toimintaa että maksutuottoja.

Perusterveydenhuollossa ulkoisten kulujen tavoite alittui 1,1%:lla eli tavoite toteutui. Kasvua oli edellisvuoteen verrattuna 11,4%. Perusterveydenhuollon merkittäviä toiminnallisia muutoksia olivat koronaepidemian

aiheuttamat vastaanotto toiminnan uudelleen järjestelyt ja hengitystukiyksikön perustaminen. Keväällä rajoitettiin kiireetöntä vastaanotto toimintaa ja käyntimäärät vähenivät voimakkaasti maaliskokuussa. Henkilöstökulut alittuivat rekrytointiongelmien vuoksi, **vastaavasti ostopalvelukulut kasvoivat**.

Vastaus: Ostopalveluiden kasvua perusterveydenhuollossa selittävät laboratoriopalveluiden osto Islab:ilta Covid-19 epidemiaan liittyen, arvioitua suurempi psykiatrisen osastohoidon tarve lapsilla ja nuorilla ja lääkäripulasta johtuva vuokralääkäripalveluiden hankinta

Toimintatuottojen tavoite alittui 2,3%:lla eli tavoite ei täysin toteutunut. Se oli 0,9 M€ vähemmän kuin talousarviossa, mikä johtui koronan aiheuttamista rajoituksista. Edelliseen vuoteen verrattuna tuotot kasvoivat 8,6%. Valtion myöntämän koronatuen ansiosta avustusten ja tukien talousarvio ylittyi 276%.

Sosiaalipalveluissa ulkoisten kulujen tavoite ylittyi 0,9%:lla eli tavoite ei täysin toteutunut. Kulut ylittyivät sekä Savonlinnan että Enonkosken kotihoidossa, vammaispalveluissa ja perhehoidossa. Omaishoidontukea saaneiden määrä kasvoi. Edelliseen vuoteen verrattuna sosiaalipalveluiden kulut kuitenkin laskivat 2,8%.

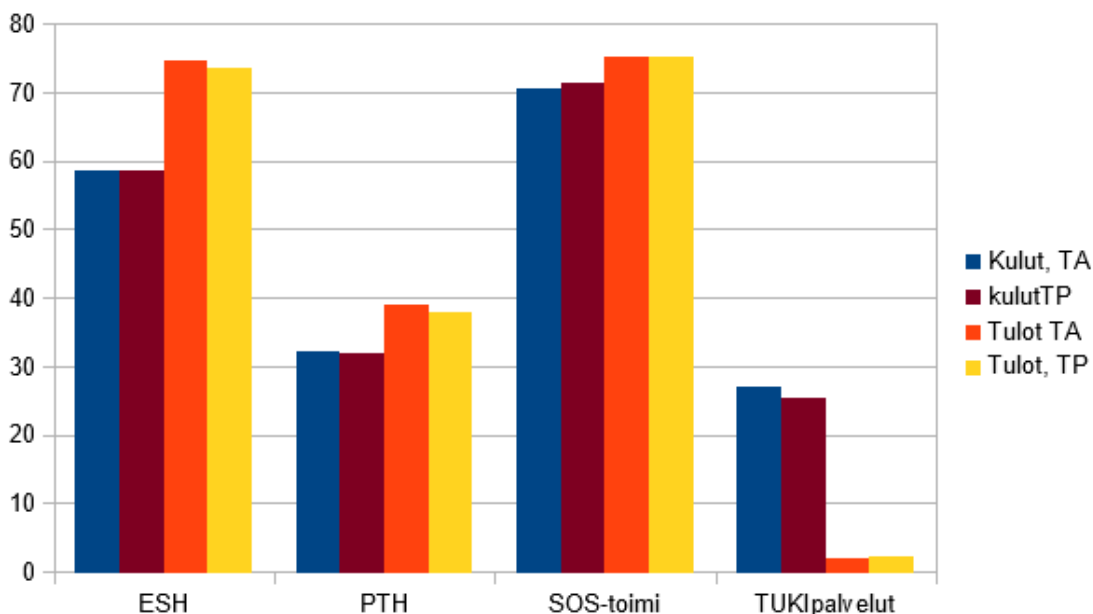
Toimintatuottojen tavoite ylittyi 0,1%:lla eli tavoite toteutui.

Vastaus: Sosiaalipalveluissa ulkoisten kulujen tavoite ylittyi 0,9 % eli tavoite ei täysin toteutunut. Ylitys johtui vuoden 2020 aikana tehdystä talousarviomuutoksesta, jossa arvioitiin kuluja voitavan siirtää muille tulosalueille tiedossa olevien kustannusten kattamiseksi. Edellisvuoteen verraten sosiaalipalvelujen kulut alenivat 2,8 % eli kustannuskehitys taittui haluttuun suuntaan vuonna 2020.

Tukipalveluissa ulkoisten kulujen tavoite alittui 6,5%:lla ja tavoite toteutui. Kulut pienenevät 8,8% edelliseen vuoteen verrattuna. Varahenkilöyksikön avoimia tehtäviä ei saatu täytettyä tavoitteen mukaisesti ja pysyvästi täytetyissä tehtävissä oli poissaoloja.

Toimintatuottojen tavoite ylittyi 12%:lla eli tavoite toteutui.

ESH:n, PTH:n SOS-toimen ja Tukipalveluiden toteutumiset verrattuna talousarvioon (M€)¹



Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan talouden poikkeamat olivat kokonaisuudessaan vähäisiä.

3.1.2 Investoinnit

Talousarviossa varattiin investointeihin 9,04 M€, joka oli myös investointiosan sitovuustaso valtuustoon nähden. Perusterveydenhuollon uudisrakennushankkeen osuus talousarviossa oli 8 M€ ja sen toteutuma tilinpäätöksessä 9,9 M€, joten hanke ylittyi 1,9 M€. Kun investointiosan toteutuma tilinpäätöksessä oli yhteensä noin 10,6 M€, **valtuustason ylitystä siihen tuli yhteensä 1,6 M€**. Valtuusto hyväksyi maaliskuussa 2021 erikseen uudisrakennushankkeen talousarvioylityksen 1,9 M€, vaikka koko investointiosa ei siis sitovuustasoltaan ylittynyt noin paljon.

Tilikaudella hankittiin Virtuaalikirjasto Oy:n osakkeita 9070 eurolla sekä Servica Oy:n osakkeita 5000 eurolla. **Näitä osakehankintoja ei ollut lainkaan mainittu vuoden 2020 investointiosassa vaikka kaikki osakehankinnat on kirjattava investointeihin eli taseeseen niiden euromääristä riippumatta. Hallintosäännön mukaan yhtymävaltuusto päättää kunnan kokonaisvarallisuuden hoidon ja sijoitustoiminnan perusteista.**

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan investointiosan toteutumisen seurantaan tulee jatkossa kiinnittää parempaa huomiota ja mahdolliset talousarviomuutokset tulee esittää yhtymävaltuustolle jo talousarviovuoden aikana, kuten hallintosäännössä määrätään.

Kuntalaskutus

Kunnille ja palveluntuottajille hyvitetään perussopimuksen 0-tuloksen mukaisesti 3,16 M€ seuraavasti:

Ylijäämän palautukset:	Yli-/alijäämät 2020	Yli-/alijäämät 2019
Enonkoski	- 61 537,19	- 205 463
Rantasalmi /Terveystalo	- 12 236,27	- 321 442
Savonlinna	- 2 992 948,61	- 3 919 303
Sulkava /Terveystalo	478,92	- 255 251
Juva	- 73 831,12	- 53 215
Puumala	-16 808,78	- 12 271
Yhteensä	- 3 156 883, 05	- 4 766 945

Yhtymähallitus korotti 1.7.2020 alkaen kuntalaskutushintoja 5% erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon käynti- ja hoitopäivähintoja. Myös sosiaalipalveluissa korotettiin hintoja, koska kotihoidon asiakasmäärät olivat arvioitua pienemmät.

Yhtymähallitus korotti elokuussa kuntahintoja vielä 5%, koska aiempi korotus ei näyttänyt olevan riittävä. Kokonaisuudessa kuntalaskutus vuodelta 2020 oli 162,8 M€. **Talousarvio alittui 2,8 M€** ja kasvoi edellisestä vuodesta noin 0,5%:lla.

3.2 Toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen prosesseissa

Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä on ollut vuodesta 2017 prosessipainotteinen matriisiorganisaatio. Strategian mukaiset toiminnalliset tavoitteet on määritelty Kiireellisen hoidon, Kiireetömän hoidon, Asumisen ja hoivan sekä Edellytyspalveluiden prosesseille. Talousarviossa on asetettu neljälle prosessille myös yhteiset tavoitteet. **Niiden toteutumista ei tilinpäätöksessä ole kommentoitu. Prosessien tavoitteiden sitovuudesta valtuustoon nähden ei ole mainintaa talousarviossa 2020, mutta niitä on käsitelty sitovina tavoitteina.**

Vastaus: Sosterin organisaatiomalli on ollut prosessipainotteinen matriisiorganisaatio, jossa tavoitteet on asetettu tulosalueet läpileikkaaville toiminnallisille prosesseille. Tarkastuslautakunnan palautteen ja käytöjen keskustelujen perusteella vuodelle 2021 määriteltiin toiminnalliset tavoitteet myös tulosalueille, joiden määräraha on valtuustoon nähden sitova. Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi organisaatiomallia ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi muuttaa, mikä asiana on hyväksytty myös tarkastuslautakunnan kanssa käydyn keskustelun perusteella.

Strategian mukaiset tavoitteet kaikille prosesseille:

- Väestön hyvinvointia ja asiakkaan arjessa pärjäämistä edistetään kokonaisvaltaisella huomioimisella.
- Vahvat yhteistyöverkostot turvaavat vaativan sairaanhoidon ja henkilöstön ammatillisen kehittymisen.
- Ammattihenkilöstö kokee Sosterin veto- ja pitovoimaisena työnantajana.
- Asiakastytyväisyys on 94%.
- Terveysperusteisten poissaolojen määrä on 10% vähemmän vuoteen 2018 verrattuna.

Tavoitteiden toteutuminen:

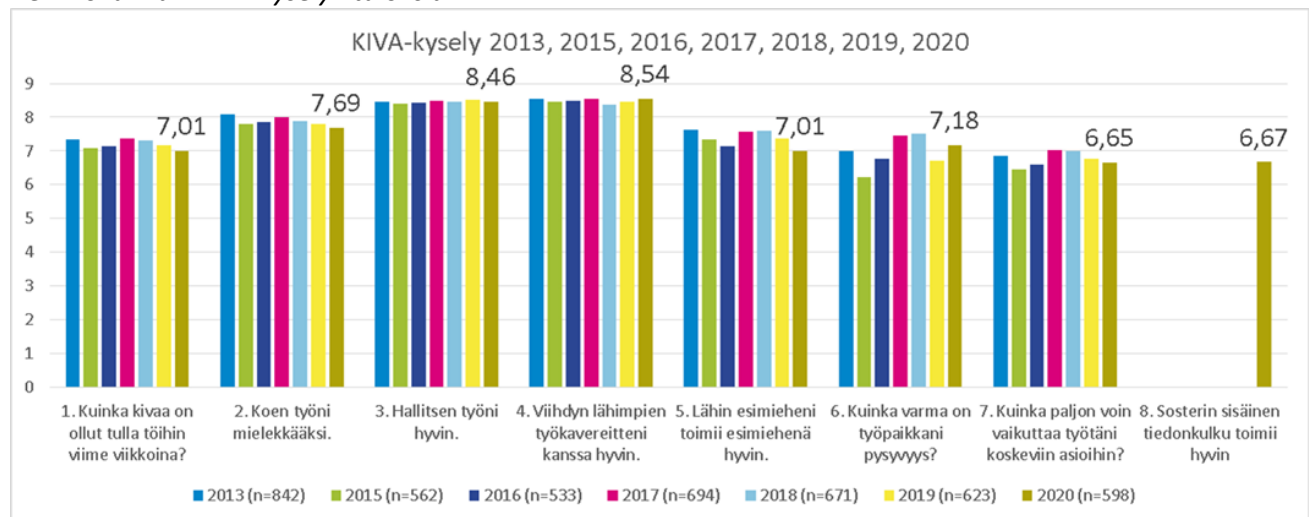
- Väestön hyvinvointiin ja asiakkaan arjessa pärjäämiseen liittyvä tavoite on suuntaa antava ja kokonaisvaltainen, joka ohjaa palvelutoimintaa prosesseissa yhteisesti. **Tavoitteen toteutuminen ei ole mittareilla mitattavissa.**

- Koronarajoitusten vuoksi ammatillisen kehittymisen koulutuksiin talon ulkopuolella osallistuminen väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Sähköisiä koulutuksia hyödynnettiin, mm. Sosterin sisäisiä, maksuttomia ulkopuolisia koulutuksia ja verkkokoulutuksia sähköisten järjestelmien (Teams ja Skype) kautta. **Yhteistyöverkostojen (mm. HUS ja KYS) avulla tavoite toteutui.**

- Vuonna 2020 tehdyn kyselyn mukaan vetovoimatavoite toteutui opiskelijoilla ja kesäsisäisillä paremmin kuin pitovoima vakinaisella henkilökunnalla. **Vetovoimatavoite toteutui, pitovoima toteutui vain osittain.**

Sosterin vuosittain tekemän KIVA-kyselyn tulokset osoittavat, että **vakituksen henkilökunnan kokemus Sosterista työpaikkana on selkeästi kielteisempi** kuin opiskelijoiden ja esimerkiksi kesäsisäisten.

Henkilökunnan KIVA-kyselyn tuloksia ³



- Asiakastytyväisyyden yhteenlaskettu tulos kaikilla yksiköillä oli 94,7%. Sotepalvelukyselyt otettiin käyttöön maaliskuussa 2020. Niistä saadut palautteet olivat myös hyviä; 4,6- 4,8 asteikolla 1-5. **Tavoite täyttyi.**

- Terveysperusteisten poissaolojen määrä ei vähentynyt, vaan kasvoi 5,2% vuoteen 2019 verrattuna. **Tavoite ei toteutunut.**

Tarkastuslautakunta suosittaa selvittämään syyt vakituisen henkilökunnan kielteisempään asenteeseen omasta työpaikasta.

Vastaus: Asia selvitetään vuoden 2021 aikana. Kielteisyys oli vakituisella henkilökunnalla korkeammalla tasolla kuin sijaisilla ja opiskelijoilla.

3.2.1 Kiireellisen hoidon prosessi

Kiireellisen hoidon prosessin kriittiset menestystekijät ovat olleet nopea hoitoon pääsy ja hoidon toteutus sekä tarvittavan hoidon toteutuminen yhdellä käyntikerralla. Tavoitteet ovat olleet samat myös edellisenä vuonna. Prosessit toteutuivat pääsääntöisesti hyvin, ottaen huomioon, että vuosi oli poikkeuksellinen koronaepidemian vuoksi. Toteumissa on vain pientä heikennystä edelliseen vuoteen verrattuna. **Kokonaisuutena kiireelliselle hoidolle asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa on onnistuttu hyvin.**

Kriittinen menestystekijä:	Mittari	Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Nopea hoitoon pääsy ja hoidon toteutus	Läpimenoaika (aika, h)	Päivystyksen nopean hoidon (Fast Track) -linjalla läpimenoaika on korkeintaan 2 h	79.6%	● Tavoite toteutui
	Läpimenoaika (aika, h)	Päivystysalueelta siirto jatkohoitoon tapahtuu oikea-aikaisesti tunnin sisällä päätöksestä	96.9 %	● Tavoite toteutui
Tarvittava hoito toteutuu yhdellä käyntikerralla	Päivystyksen palaavien osuus	Päivystykseen uudelleen 72 tunnin sisällä saman vaivan takia palaavien määrä on korkeintaan 4 % kävijöistä.	4.3 %	● Tavoite toteutui osittain

Tarkastuslautakunta suosittaa, että jatkossa asetetaan myös vaikuttavuus- ja laatutavoitteita joilla mitataan asiakastytyväisyyttä.

3.2.2 Kiireettömän hoidon prosessi

Kriittinen menestystekijä	Mittari	Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Nopea hoidon tarpeen / ongelman havaitseminen ja hoitoon pääsy ja diagnostiikka sekä mahdollisimman viiveetön hoitokokonaisuus	Hoitoon pääsy (aika, päiviä) (T1 ja T3) (hoitoa odottavat)	Perusterveydenhuoltoon vastaanotolle asiakas pääsee 7 vuorokauden kuluessa, mikäli hoidon tarve sitä edellyttää ja erikoissairaanhoidon kolmen viikon kuluessa lähetteen saapumisesta, mikäli hoidon tarve sitä	Ensimmäisen vapaajan(T1) mediaani: Enonkoski 4 vrk, Kerimäki 7 vrk, Punkaharju 0 vrk, Savonlinna 4 vrk Erikoissairaanhoidossa Lyhyin odotusaika kurkkunenä-korvataudeilla (mediaani 7 vrk), pisin plastiikkakirurgiassa (mediaani	● Tavoite toteutui ● Tavoite toteutui osittain

	Sairauspäivärahopäivien määrä (Kelan tilasto)	edellyttää. Sairauspäivärahopäivien määrä vähenee 5 % vuoden 2016 tasosta	ni 54 vrk), jossa syynä resurssien priorisointi syöpäkirurgiaan. Toteutunut, vähemmän sairaspäivärahojen määrässä oli 6.2 %	● Tavoite toteutui
Vastaanotto- käyntiä tai puhe- lua korvaavien etäpalveluiden ("verkossa aut- tamisen") käyttö lisääntyy	Sähköisten palvelujen käyttö (tekstiviestipalvelut, Terveystyökalun käyttö, nettiterapiat, onktaa normalia/enjaksapalvelu, Luukku, Nestori)	Palveluiden käyttö lisääntyy 25 % vuoden 2019 tasoon verrattuna	Sähköisen asiointin käyttö lisääntyi 20.6 % vuoden 2019 tasoon verrattuna	● Tavoite ei toteutunut
Palvelun laatu ja vaikuttavuus	Hoidon vaikuttavuus, WHOQOL-BREF-elämänlaatumittari ASVA-asiakkaiden (asiakasvastaava-toiminta paljon palveluja tarvitseville) suunnitteleman palveluiden käyttö vähenee	Hoidon vaikuttavuuden seuranta elämänlaatumittarilla kolmessa potilasryhmässä Päivystykselliset käynnit vähenevät 50 %	Tavoite ei toteutunut. Seuranta suunniteltiin pilotoitavaksi uniapneapotilaille, mutta korona esti pilotoinnin. ASVA-asiakkuus ei vähentänyt päivystyskäyntejä toivotulla tavalla, ei suurta merkitystä muuhunkaan palveluiden käyttöön, mutta asiakkaiden tyytyväisyys hoitoon parani	● Tavoite ei toteutunut ● Tavoite toteutui osittain

Tarkastuslautakunta suosittelee, että varsinaisen tavoitetaulukon toteumasaraketta avataan erillisessä tekstiosassa. Lisäksi ympäristöterveydenhuollolle tulee olla kirjatut tavoitteet ja toteutumat.

Vastaus:

Kiireettömän hoidon mittareina olivat odotusajat tarpeen toteamisesta hoidon alkamiseen. Covid-19 epidemian alkaminen keväällä 2020 johti merkittäviin kiireettömän hoidon rajoitustoimiin STM:n ohjeiden mukaisesti, erityisesti huhti-toukokuussa. Kahden kuukauden aikana syntyi hoitovelkaa, joka on näkynyt hoitoon pääsyn aikojen pitkittymisenä koko loppuvuoden 2020 ajan. Useita erikoisaloja ja perusterveydenhuoltoa koskevan lääkäripulan johdosta hoitovelan purkamisen on hidasta. Epidemian hoito asetettiin prioriteetiksi ja esimerkiksi hoidon vaikuttavuuden mittaaminen on lykkäätynyt tulevaisuuteen.

3.2.3 Asumis- ja hoivapalvelujen prosessi

Asumis- ja hoivapalvelun prosessissa palveluasumishakemusten käsittelyn ja palveluasumiseen pääsyyn liittyvät tavoitteet toteutuivat hyvin. Kotihoidon välittömän asiakastyöajan lisääminen ei onnistunut tavoitteen mukaisesti. Kehittämistyö on kesken.

Kriittinen menestystekijä	Mittari	Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Nopea palvelun tarpeen arviointi ja viiveetön palvelun piiriin pääsy	Aktivoiva arviointijakso	Aktivoivalla arviointijaksolla olleista asiakkaista puolet selviytyy kotona ilman Sosterin säännöllistä kotihoidon palvelua	Aktivoivaa arviointijaksoa ei toteutettu vaan kaikki asiakkaat arviointiin yhdenvertaisesti. Palvelutarvearvio tehdään luotettavalla ja yhdenmukaisella tavalla	Tavoitetta ei voitu arvioida
	Omaishoidontukihakemuksen käsittelyyn kuluva aika	Omaishoidontukipäätös 14 vrk:n kuluessa	Omaishoidontukipäätöksen käsittely 19vrk:n kuluessa.	● Tavoite ei toteutunut
	Palveluasumishakemuksen saapumisen ja SAS-ryhmän käsittelyn välinen aika	Keskimääräinen käsittelyaika on enintään 1kk	Palveluasumishakemuksen käsittelyaika oli keskimäärin 24 vrk.	● Tavoite toteutui
	Palveluasumistarpeen toteamisen ja palveluasumiseen pääsyn välinen aika	Keskimääräinen odotusaika on enintään 2kk	Palveluasumiseen pääsyn odotusaika oli keskimäärin 59 vrk.	● Tavoite toteutui
Vammaispalveluhakemuksen käsittelyyn kuluva aika	Tavoite on alle 3kk	Vammaispalveluhakemuksen keskimääräinen käsittelyaika oli 38 vrk.	● Tavoite toteutui	
Mahdollisuus asua kotona toimintakykyisenä mahdollisimman pitkään	Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet ikäihmiset	92 % 75 -vuotta täytäneistä asuu itsenäisesti tai palvelujen turvin kotona	Kotona asuu 95,5 % itsenäisesti tai palvelujen turvin	● Tavoite toteutui
	Omaishoidon piirissä olevat yli 75-vuotiaat	5 % yli 75-vuotiaista on omaishoidon piirissä (valtakunnallinen suositus)	Omaishoidon piirissä on 4,4 % yli 75-vuotiaista	● Tavoite toteutui osittain
	Ikäihmisten perhehoidon asiakkuudet ja käynnit	Asiakkuuksien ja käyntien määrät kasvavat 30 % vuoden 2019 tasosta	Asiakkuuksien määrä kasvoi 28 % ja käyntien määrä 26 % vuoden 2019 tasosta	● Tavoite toteutui osittain

	Asiakkaan/asukkaan voinnin ja palvelutarpeen mukainen hoiva- /hoitopaikka	Keskeytyspäivät puoli- vuosittain (poissa ko- tihoidon tai palvelu- asumisen piiristä, esim. sairaalajakso), alle 10 / hlö	Kotihoidon asiakkaiden keskeytyspäiviä oli 12 pv / henkilö / vuosi.	● Tavoite toteutui osittain
	Kotihoidon lähihoitajien välitön työaika	Kotihoidon lähihoita- jien välittömän työ- ajan tavoite on 60 %	Kevät 50 % Syksy 47 %	● Tavoite ei toteutunut

Tarkastuslautakunta suosittaa, että tavoitteiden sisällön ja niiden laadullisten mittareiden asetteluun tulee kiinnittää huomiota. Valittua mittaria tulee käyttää tavoitteen mittaamiseen, jotta toteumaa voidaan arvioida.

Vastaus: Tavoitteet toteutuivat pääosin hyvin tai hyvin lähelle tavoitetilaa asumis- ja hoivapalveluissa.

3.2.4 Edellytyspalvelut

Edellytyspalvelujen kriittinen menestystekijä on laajempi kuin mittari ja tavoite. Toteumaa ei voida arvioida.

Edellytyspalvelujen haaste on ollut henkilöstön saatavuus ja pysyvyys. Talous- ja henkilöstöhallinnon toiminat ulkoistettiin uusille palveluntuottajille toimintavuonna. Muina merkittävinä tekijöinä lähtövaihtuvuuden kasvuun on ollut irtisanoutuminen ja eläköityminen.

Kriittinen menestystekijä	Mittari	Tavoite	Toteuma	Tarkastuslautakunnan arvio
Sähköiset palvelut ja työvälineet ovat jokapäiväisessä käytössä asiakkailla ja henkilökunnalla	Sähköisten prosessien käyttöönotto ja edistämisen	Sähköinen allekirjoitus vakiintuu ja laajenee	Tavoite toteutui.	Tavoitetta ei voitu arvioida
Henkilöstön saatavuus ja pysyvyys	Vakinaisen henkilöstön lähtövaihtuvuus (exreport)	Henkilöstön lähtövaihtuvuus max 8 %	Lähtövaihtuvuus 31.12.2020 oli 10,2 %	● Tavoite ei toteutunut

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan tilinpäätöksen kaaviossa sivulla 20 on mainittu edellytyspalvelut, mutta taloudelliset tavoitteet on asetettu tukipalveluille. Tarkastuslautakunta suosittaa yhdenmukaisen termistön käyttöä.

4. HENKILÖSTÖ

Henkilöstöön liittyviä asioita käsitellään erillisessä henkilöstöraportissa. Henkilöstön kokonaismäärä oli 1705 henkilöä, lisäystä edelliseen vuoteen oli 25 henkilöä. Koko henkilöstön keski-ikä oli 46,7 vuotta ja se laski edelliseen vuoteen verrattuna 0,3 vuotta.

Henkilöstön poissaolot vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna 3944 päivällä. Henkilöstön poissaoloihin laskettavia vuosilomapäiviä pidettiin 3134 päivää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Terveysperusteiset poissaolot lisääntyivät 1537 päivää. Sosterissa on käytössä Oma ilmoitus sairauspoissaolo. Työntekijä voi olla max viisi peräkkäistä kalenteripäivää poissa oma ilmoituksella, esimiehen luvalla ja vain yhteisesti sovitulla syillä. Tapaturmat vähenivät 1311 kalenteripäivää.

Sairaanhoitopiiri on panostanut työhyvinvointiin ja työkyvyn tukemiseen varaten siihen 100 000 €. Sosterin tarjoama ePassi Flex antaa työntekijälle taloudellista tukea työkyvyn ja -hyvinvoinnin edistämiseksi. Työnohjauspalveluihin käytettiin 15 333 € vähemmän kuin edellisenä vuonna. Varhainen välittäminen ja tuki -mallilla tuetaan työssä selviytymistä. Ratkaisujen löytäminen on aina yhteistyötä työntekijän ja esimiehen kesken. Toimintamalli auttaa esimiestä tunnistamaan työntekijän työkyvyn heikkenemistä uhkaavat tekijät mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Työterveyshuollon palvelut siirtyivät kokonaisuudessaan Suomen Terveystalo Oy:n järjestettäväksi 1.9.2020 alkaen. Pääpaino työterveyshuollossa on ollut ennaltaehkäisevässä toiminnassa.

Tavoitekeskustelut tulee käydä jokaisen kanssa vuosittain. Toimintavuonna tavoitekeskustelut käytiin 990 henkilön kanssa, joka on 58,1 % kokonaismäärästä. Määrä kohosi edelliseen vuoteen nähden 21,4 %.

Koulutuksiin osallistuminen väheni edelliseen vuoteen verrattuna. Vuonna 2019 koko henkilöstöön suhteutettuna täydennyskoulutuspäiviä kertyi 2,15 päivää / henkilö, toimintavuonna vain 1,35 päivää / henkilö. Koulutusrahaa jäi käyttämättä 317 806 €.

31.12.2020 henkilöstöraportin mukaan virkoja oli 300, joista avoimina oli 80 virkaa. Työntekijöiden rekrytointi on ollut haasteellista, erityisesti kotihoidossa. Väestön väheneminen ja ikääntyminen aiheuttaa muutoksia henkilöstömitoitukseen. Henkilöstön tarve pysyy, mutta on tärkeää suunnata henkilöstöä ja osaamista palvelurakenteen ja tarpeen mukaan.

Lomapalkkavelkaa oli 11,4 M€, joka lisääntyi edellisestä vuodesta 24 764 €. Hallituksen päätöksen mukaisesti lomat tulee pitää ajallaan.

Oppisopimuskoulutuksessa oli 37 henkilöä, jotka opiskelivat pääasiassa laitoshuollossa ja kotihoidossa. Sosteri on sitoutunut oppisopimuskoulutukseen.

Henkilömäärät tulosalueittain palvelusuhteen luonteen mukaan ³

TULOSALUEET	31.12.2020										31.12.2019									
	Vakinainen palvelussuhde		Määräaikainen palvelussuhde		Työllistetty		Muut		Koko henkilöstö		Vakinainen palvelussuhde		Määräaikainen palvelussuhde		Työllistetty		Muut		Koko henkilöstö	
	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%	lkm	%
Erikoissairaanhoido	368	26,3	82	27,6	0	0,0	0	0,0	450	26,4	321	23,0	90	27,5	0	0,0	3	60,0	414	23,9
Perusterveydenhuolto	324	23,1	73	24,6	2	33,3	0	0,0	399	23,4	303	21,7	69	21,1	0	0,0	0	0,0	372	21,5
Sosiaalipalvelut	477	34,0	104	35,0	0	0,0	1	100,0	582	34,1	470	33,6	127	38,8	0	0,0	1	20,0	598	34,5
Yhteensä	1169	83,4	259	87,2	2	33,3	1	100,0	1431	83,9	1094	78,3	286	87,5	0	0,0	4	80,0	1384	79,8
Tukipalvelut	232	16,6	38	12,8	4	66,7	0	0,0	274	16,1	303	21,7	41	12,5	5	100,0	1	20,0	350	20,2
Kaikki yhteensä	1401	100,0	297	100,0	6	100,0	1	100,0	1705	100,0	1397	100,0	327	100,0	5	100,0	5	100,0	1734	100,0

Henkilöstön %-osuus edellisestä vuodesta (31.12. tilanne)			2020
TULOSALUEET	Vakinaiset	Määräaikaiset	
Erikoissairaanhoido	14,6	-8,9	
Perusterveydenhuolto	6,9	5,8	
Sosiaalipalvelut	1,5	-17,5	
Tukipalvelut	-23,4	-9,5	
Kaikki yhteensä	0,3	-9,2	

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan henkilöstöraportti on kattava katsaus henkilöstöasioihin.

Tarkastuslautakunta suosittelee kiinnittämään huomiota:

- tavoitekeskustelujen toteuttamiseen, koska melkein puolet henkilöstöstä ei ole päässyt tavoitekeskusteluun.
- täydennyskoulutukseen osallistumisen mahdollistamiseen, koska osallistuminen väheni edelliseen vuoteen verrattuna.
- työhyvinvoinnin edistämiseksi lomat tulee pitää ajallaan.
- mahdollisuutta oppisopimuskoulutukseen tulee lisätä.

Henkilöstöraportissa voisi olla myös tieto, kuinka paljon lääketieteen ja terveysalan opiskelijoita on ollut työelämäjaksoilla Sosterissa.

Vastaus: Tavoitekeskustelujen toteumasta on tehty kysely esimiehille toiminnan kehittämiseksi. Täydennyskoulutus väheni osittain koronan vaikutuksesta vuonna 2020. Lomien pitäminen on ohjeistettu esimiehille huolehdittavaksi. Sosterissa lääkäriresurssin vähäisyys valitettavasti vaikeuttaa lomien pitämistä täysimääräisenä palvelutuotannon turvaamisen näkökulmasta. Oppisopimuskoulutusta on lisätty erityisesti vuonna 2021 työntekijävajeen yhtenä ratkaisuna hoitotyössä.

5. MUITA HUOMIOITA JA HAVAINNOT VUODEN 2020 ARVIOINTIKOhteista

Vuodelle 2020 asetettujen tavoitteiden asettamisessa onnistuttiin kokonaisuudessaan aiempia vuosia paremmin. Taloudelliset tavoitteet pohjautuivat realistisiin arvioihin ja toiminnalliset tavoitteet olivat aiempaa helpommin mitattavissa. Myös niiden toteutumisen arviointi oli nyt helpompaa.

Tilinpäätöksen sivulla 1 on mainittu tilivelvolliset, mutta luettelosta puuttuu maininta ympäristöterveydenhuoltojaoston jäsenistä ja sen esittelijänä toimivasta terveysvalvonnan johtajasta. Tilivelvollisten luetteloa tulee tarkistaa. Prosessitavoitteissa on mainittu vastuhenkilö. Selvyyden vuoksi tulee olla maininta siitä, viitataan vastuuhenkilöillä myös tilivelvollisiin.

Sosteri on saanut testamenttien kautta lahjoitusvaroja. Testamenttien tahdon todentamiseksi varojen käyttämisestä, varat tulee pitää omalla tilillä.

Osana prosessijohtamista käynnistettiin vuonna 2019 hankintojen ja sopimushallinnan prosessien läpikäynti ja dokumentointi, mutta ajantasaiset ohjeet eivät valmistuneet vielä vuoden 2020 aikana. Uusi hankintaohje valmistui alkuvuodesta 2021 ja otettiin käyttöön 1.4.2021.

Hengitystukiyksikkö on etsinyt paikkaa näiden vuosien aikana. Vuonna 2020 hengitystukiyksikkö siirtyi erikoissairaanhoidosta perusterveydenhuoltoon. **Siirtäminen tulosalueelta toiselle, vuodesta toiseen, vaikeuttaa taloussuunnittelua ja toteutumisen arviointia.**

Työn tuloksellisuuteen vaikuttavat monet asiat, kuten johtaminen, työergonomia, työhyvinvointi, kiusaaminen, mahdollisuus vaikuttaa omaan työhön, jne.

Vuosittaisilla työhyvinvointikyselyillä ja tulosten läpikäymisillä työyksiköissä pystytään puuttumaan ongelma-kohtiin ja kehittämään parempia toimintamalleja. **Johtamiskoulutukseen on kuluneena vuonna panostettu. Kiusaamista on pyritty ehkäisemään varhaisen puuttumisen mallilla.**

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan kuntayhtymän toiminta on kokonaisuutena ollut tuloksellista ja tarkoituksenmukaista.

Tilintarkastuksen painopistealueina oli kuluneena vuonna kuntayhtymän

- hallinnon laillisuus, ml. pöytäkirjat ja viranhaltijapäätökset, hankinnat, sopimukset
- sääntöjen ja ohjeiden ajantasaisuus
- koronan vaikutukset toimintaan ja talouteen
- kustannustehokkuuden parantamiseksi tehdyt toimenpiteet
- talous- ja henkilöstöhallinnon palveluiden toimivuus ulkoistamisen jälkeen 1.3.2020 Monetra Pohjois-Savo Oy:lle; kirjanpidon oikeellisuus ja ajantasaisuus
- kuntalaskutuksen oikeellisuus
- perusterveydenhuollon uudisrakennushanke ja muut investoinnit sekä lainakannan lisäykset
- talousarvion toteutuminen ja talousarviomuutokset

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan tilintarkastus toteutui suunnitelman mukaisesti. Tilintarkastus on ollut vastuullista, huolellista ja ammattimaista. Tilintarkastajan ja tarkastuslautakunnan yhteistyö on sujunut erinomaisesti.

Sisäisestä tarkastuksesta Sosteri on laatinut sopimuksen Talvea Julkishallinnon Palvelut Oy:n kanssa. Vuoden 2020 palvelujen laajuus on ollut 40 päivää ja sisäisenä tarkastajana on toiminut KHT, JHT, CIA, CGAP Jukka Malkki. Sisäisestä tarkastuksesta on laadittu erillinen vuosirapotti. **Toimintakertomuksessa on selostettu hyvin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä ja tehtyjä havaintoja. Toimintavuonna ei sisäistä tarkastusta kilpailutettu, vaan toiminta jatkui edellisen palvelun tuottajan kanssa.**

5.1 Mielenterveys- ja päihdepalvelut, A-klinikka ja päihdehuolto

Koronan vaikutus näkyy myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen kuormituksen lisääntymisenä. Ns. yhden oven palvelun myötä asiakkaiden hoitoon pääsy on helpottunut ja samalla työyhteisö on muotoutunut suuremmaksi kokonaisuudeksi. **Organisaation toimivuus on parantunut ja yhteistyö on tullut sujuvaksi.** Ammattitaitoisen ja tehtäviin sopivan henkilöstön saaminen on ollut ongelmallista. Työ on muuttunut haasteellisemmaksi suurelta osin sekapäihdekäytön ja aggressiivisten asiakkaiden määrän lisääntymisen myötä.

Päihdetyön tavoitteena on varjella seuraavia sukupolvia, ja lisätä yhteistyötä toisten ammattilaisten kanssa. Toiminnan ennakointi on haasteellista, koska asiakkaiden tarpeet vaihtelevat ja kustannusten ennakointi on vaikeaa. Osa kustannuksista tulee ns."läpilaskutuksena", joihin yksikkö ei pysty itse vaikuttamaan. Kaikkia palveluja ei ole tarkoituksenmukaista itse tuottaa vaan toteuttaa ostopalveluna, mm. päihdelääkärin palvelut

ostetaan. Henkilökunnan hyvä ammattitaito ja joustava työasenne helpottavat työntekemisestä haastavien asiakkaiden kanssa.

5.2 Tehosa/ kotisairaala ja ikäihmisten palvelut

Kotisairaala Tehosa on kotisairaala ja hengitystukiyksikkö ja tarkoittaa asiakkaan kotona annettavaa, lääkärijohtoista, moniammatillista tehostettua kotisairaanhoidtoa. Tehosan asiakasmäärät kasvoivat vuoden 2020 aikana 690 vakinaisella ja yli 1000 tilapäisellä asiakkaalla.

Savonlinnan kaupungin kotihoito (keskusta ja länsi) muutti Humanian tiloihin syys-lokakuun vaihteessa. Kotihoito itä toimii edelleen Karpalokodin tiloissa. Humaniaan muutto toi paremmat mahdollisuudet henkilöstön joustavaan käyttöön ja toiminnan kehittämiseen.

Vuonna 2020 kotihoidon asiakasmäärät laskivat, mutta kotihoidon tukipalveluja tarjottiin aiempaa enemmän. Palvelujen myöntämisen perusteet päivitettiin marraskuussa 2019, mikä osaltaan vähensi asiakasmääriä.

Kotihoidon välittömään asiakastyöhön käytetty aika ei toteutunut vuodelle 2020 asetetun tavoitteen mukaisesti. Työkulttuuria on kehitetty ja sitä kehitetään edelleen välittömän asiakaspalveluajan lisäämiseksi.

Vanhuspalvelulain hoitajamitoitus astui voimaan 1.10.2020. Hoitajamitoitus nousee asteittain vuoteen 2023, jolloin hoitajamitoituksen tulee olla vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohti. Sosterin omissa tehostetun palveluasumisen yksiköissä sekä vanhainkodissa se oli keskimäärin 0,6. Hoitajamitoituksen muutoksen myötä pula hoitajista kasvaa ja samalla kasvaa myös hoitajien koulutuksen tarve.

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan ikäihmisten hoitotyö on vaativaa, ja se tarvitsee edelleen kehittämistä.

Tarkastuslautakunta suosittaa, että henkilökunnan saatavuus tulee turvata vetovoimaisten työehtojen avulla ja panostamalla oppisopimuskoulutukseen.

5.3 Henkilöstöjärjestöjen kuuleminen

Tarkastuslautakunta kuuli henkilöstön edustajia suullisesti ja kirjallisesti. Yhteinen huoli oli henkilöstön jakamisesta ja väsymisestä. Suurimpina syinä oli sotien epävarmuus ja huoli sairaalan jatkumisesta. Myös koronaepidemia lisäsi haasteita ja työtehtäviä. Palvelujen laatu oli Sosterissa hyvää ja epävarmuus ei näkynyt palveluissa. Henkilöstö oli sitoutunut ja keskittynyt siihen, mihin voi vaikuttaa eli hoitotyöhön.

Myös henkilöstöedustajat toivat esille kuulemisissa rekrytointiongelmia. Henkilöstön eläköityessä ja vaihtuessa tulee varmistaa ns. hiljaisen tiedon siirtyminen. Osaamisen ja tiedon siirrolla turvataan sairaalan toiminnan korkeatasoinen jatkuvuus myös tulevaisuudessa.

Vuoden 2020 kuulemisissa tarkastuslautakunta kysyi erityisesti, esiintyykö kiusaamista työyksiköissä. Vastauksien mukaan kiusaamista ei ole tullut viime aikoina esille. Muutamia yksittäisiä selvityksiä kiusaamiseen liittyen on ollut käynnissä. Epäasiallisen kohtelun ohjeistukset ovat kunnossa.

Tarkastuslautakunnan kuulemisissa yksittäisenä asiana nousi esille autojen sähkölppamaksujen hinnankorotus, joka henkilöstön mielestä oli kohtuuttoman korkea. Työterveyshuollon ulkoistamisen myötä henkilöstö koki työterveyspalvelujen heikentyneen.

5.4 Kuntayhtymäjohtajan ja yhtymähallituksen puheenjohtajien kuuleminen

Kuntayhtymäjohtajan kuulemisessa keskeisenä asiana oli soteratkaisun eteenpäin vieminen. Se nähtiin edunvalvontana ja oman toiminnan kehittämisenä. Suurimpana huolenaiheena nousi esille lääkäripula, erityisesti anestesia- ja lääkehoitojen haastava rekrytointi. Myös päivystyksen toiminta huolestutti, onko mahdollista hoitaa lain määräämä päivystysvelvoite?

Sopeuttamisohjelmaan liittyen aloitettiin tehdä useita selvityksiä (mielenterveys- ja päihdeselvitys, hyvinvointialueselvitys, vammaispalveluselvitys, kotihoidon toiminta ja kustannus- sekä toimintamallin arviointiselvitys). Selvitysten tulokset julkaistiin 31.1.2021.

Myös kuntayhtymähallituksen puheenjohtajiston kuulemisen keskeinen sisältö oli soteuudistus. Hallituksen puheenjohtajan mukaan yhtymävaltuuston ja hallituksen työskentely on ollut erinomaista. Hallituksen terveisinä oli, että sairaala pidetään pystyssä ja kehittämistoimenpiteitä tehdään. Sotelakiluonnos on puheenjohtajiston mielestä mahdollistava, ei sairaalaa turvaava. Essoten kanssa yhteistyö nähtiin haasteellisena. COVID-19-pandemia vei tulopohjan, mutta toimintaa realisoimalla ja valtiolta saadun koronatuen myötä, talous pysyi kurissa.

Tulevalle vuodelle haasteen asettaa lääkärirekrytointi, soten lopullinen malli ja talous. Tavoitteena on pysyä budjetissa ja pitää sairaala toimintakykyisenä.

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan sairaanhoitopiiri on pyrkinyt turvaamaan sairaalan olemassaolon ja kannattavan toiminnan.

5.5 Perusterveydenhuollon tulosalue

Perusterveydenhuollon toiminnat ovat pääosin kiireettömän hoidon prosesseja. Merkittäviä toiminnallisia muutoksia tulosalueella olivat koronaepidemian aiheuttamat vastaanotto toiminnan uudelleen järjestelyt ja hengitystukiyksikön perustaminen.

Koronaepidemian vuoksi kiireetöntä vastaanotto toimintaa rajoitettiin keväällä 2020 merkittävästi, minkä vuoksi käyntimäärät vähenivät. Huhtikuussa käynnistyi uutena toiminta infektioasema, johon keskitettiin hengitysinfektio potilaiden tutkimus ja hoito sekä koronavirustestien näytteenotto virka-aikana. Ratkaisun tarkoituksena oli estää koronaviruksen leviäminen muille terveysasemille.

Infektioaseman toiminta ja tartuntajäljitys on vaikuttanut henkilöresursseihin muilla terveysasemilla ja kiireettömään hoitoon pääsyssä. Näin on kertynyt myös hoitovelkaa. **Vastaavasti suun terveydenhuollon hoitoon pääsy on parantunut toimintavuoden aikana toteutettujen kehittämistoimenpiteiden ja viikonloppuna toteutettujen jonojen purkamisien ansiosta.**

Etäpalvelut ovat ottaneet toimintavuonna suuren digiloikan. Vastaanotto- ja kotikäyntien sijaan asiakkaat ovat ohjautuneet käyttämään sähköisiä järjestelmiä. Puhelinpalveluissa on ollut ruuhkaa.

5.6 Sosiaalipalvelujen tulosalue

Sosiaalitoimen tulosalueeseen kuului ikäihmisten palvelut, aikuissosiaalityö, vammaispalvelut ja lastensuojelu Savonlinnassa ja Enonkoskella. Sosteri on hoitanut myös sosiaalipalvelujen viranomaistehtävät toimintavuoden alusta Rantasalmella ja 1.7.2020 alkaen Sulkavalla.

Tehtävien laajuus, monialaisuus sekä muuttuva lainsäädäntö vaikuttavat sosiaalitoimen talouden ennakkointiin. **Toimintavuonna talouden arviointi onnistui edellisvuosia paremmin ja talousarvio oli realistinen.**

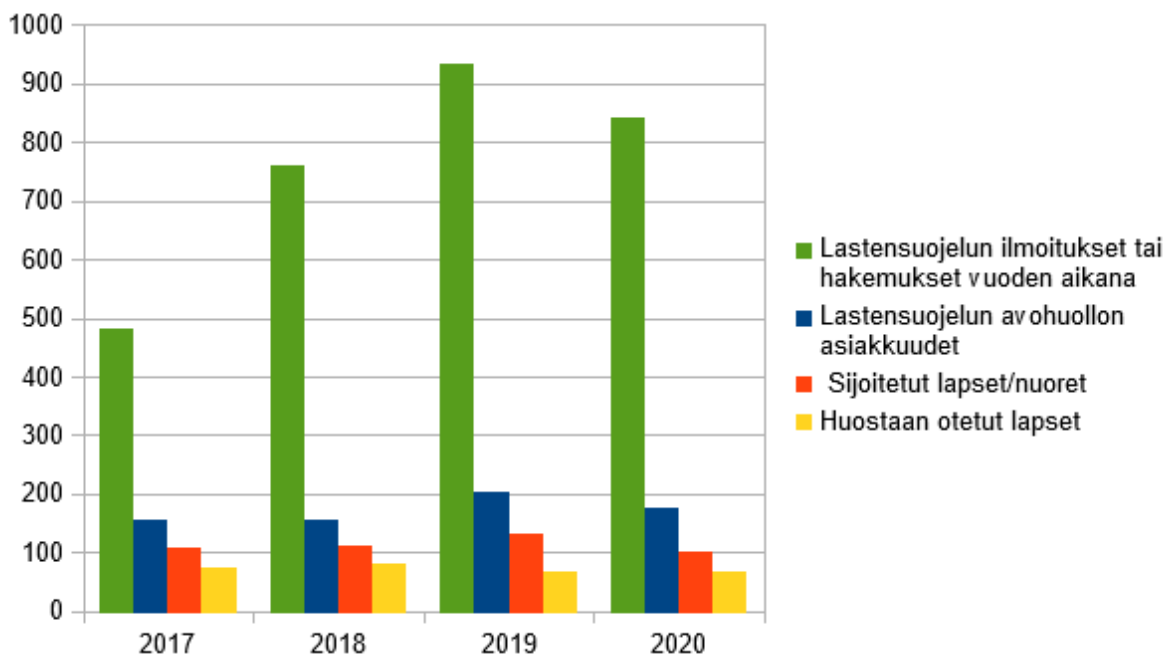
Jatkuvassa muutostilanteessa huomattava osa eri tulosalueiden talouteen vaikuttavista tekijöistä on kuitenkin edelleen vaikeasti etukäteen arvioitavissa. Sosiaalipuolen suuret vastuualueet ja alaisten määrä suhteessa esimiesten määrään ovat haasteita esimiestyön onnistumiselle.

Lastensuojeluilmoitusten määrät, avohuollon asiakkuuksien sekä huostaanotettujen lasten määrät, ovat kasvaneet. Koronavuoden aikana asiakkuudet vähenivät, mutta näyttää siltä, että lastensuojelussa palveluiden tarve kasvaa entisestään. *Avun tarpeen lisääntymiseen Sosterissa pystyttiin viime vuonna vastaamaan siten, että kaikki lastensuojeluilmoitukset käsiteltiin lain vaatimassa 7 päivässä ja palvelutarpeen arvioinnit tehtiin määräajan (3 kk) kuluessa.*

Sosiaalityöntekijöillä lastensuojelussa on keskimäärin 55 asiakasta vastuullaan. Pahimmillaan on ollut ajanjaksoja, joissa sosiaalityöntekijällä on ollut vastuullaan jopa 120 asiakasta.

Lastensuojelulain uudistuksen myötä vuoden 2022 alusta lukien yhdellä sosiaalityöntekijällä saa olla enintään 35 asiakasta, vuodesta 2024 eteenpäin 30 asiakasta. Lakimuutos edellyttää lisävirkojen perustamista Sosterin lastensuojeluun. Jälkihuoltoon uorten ikärajan nostaminen 21:stä 25 vuoteen nostaa myös lähivuosina lastensuojelun asiakasmääriä.

Lastensuojelun ilmoitusten, avohuollon, sijoitusten ja huostaanotettujen määrät vv. 2017-2020 Sosterin alueella²



Tarkastuslautakunnan havaintojen mukaan Sosterin sosiaalipalveluiden laaja kokonaisuus, muutokset ja tehtävien kuormittavuus huomioiden tavoitteissa on onnistuttu hyvin. Perhetyöhön ja ennaltaehkäisyyn tulee jatkossa panostaa nykyistä enemmän.

Tarkastuslautakunta suosittaa Sosteria varautumaan ajoissa lakimuutoksista johtuviin henkilökunnan lisätarpeisiin.

5.7 Tukipalvelut

Tukipalveluiden henkilöstökulut kulut alittuivat 2,97 M€. Alitus johtui siitä, että avoimia tehtäviä ei saatu täytettyä tavoitteiden mukaisesti. Henkilöstöruokala oli koronan vuoksi keväällä suljettu. Henkilöstötoimistossa tuli säästöjä palvelujen siirtyessä Monetralle. Myös tietohallinnon henkilöstökuluissa syntyi säästöjä.

Laitoshuollon puolella avoimiin tehtäviin ei saatu työntekijöitä, mutta koronan vuoksi toiminta pieneni, jolloin vajaamiehitys riitti.

Uudisrakennuksen talouden hallinnassa oli työnjakoon liittyviä ongelmia. Talouden seurannan vastuita ei oltu täsmennetty. Uudisrakennuksen nopeaan aikatauluun liittyen talousarvio ylittyi, eikä ylitykselle haettu ajoissa valtuuston hyväksyntää.

Tarkastuslautakunta suosittelee että talouden seuranta ja raportointi projekteissa tulee olla selkeästi vastuutettu etukäteen.

Vastaus:

Uudisrakentamisen talouden seurannan vastuut täsmennettiin. Hankkeella on projektipäällikkö ja talouden seurannasta vastaa tekninen päällikkö, joka hyväksyy hankkeen laskut.

5.8 Erikoissairaanhoidon tulosalue

COVID-19-pandemia vaikutti oleellisesti erikoissairaanhoidon järjestämiseen. Pandemian alettua leikkaustoiminnot ajettiin alas ja varauduttiin tehohoidon kapasiteetin lisäämiseen. Toukokuun lopulla erikoissairaanhoidon nostettiin jälleen normaalille tasolle. Koronaepidemia näkyi vain vähän toimintaluvuissa, talous pysyi kunnossa. Päivystyskäynnit vähenivät keväällä ja niissä jäätin edelliseen vuoteen verrattuna. Päivystyksen kävijämääriä on jatkossa seurattava; mikäli on kyseessä pysyvä ilmiö, tulee tehdä tarvittavia muutoksia toimintoihin. Tilamuutokset ja poikkeusjärjestelyt aiheuttivat stressiä henkilöstölle. *Henkilöstöllä on kuitenkin ollut hyvä yhteishenki ja yhteinen tekemisen meininki.*

Toimintavuoden aikana saatiin järjestämissopimus, joka koskee kaikkea erikoissairaanhoidon kriittisenä tekijänä on anestesia- ja lääkeiden rekrytointi. Rekrytointiin vaikuttaa suuresti uusi työaikalaki, jonka myötä anestesia- ja lääkeitä tarvitaan huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin. Rintasyöpäleikkausten siirtyminen Kuopioon järjestämissopimuksen mukaisesti ja siitä uutisoiminen paikallisissa lehdissä on aiheuttanut paineita henkilöstölle.

Koronaepidemia on aiheuttanut paljon lisätyötä ja siten paineita henkilöstössä. Sosterin hyvä imago on kärsinyt negatiivisesta uutisoinnista. Erikoissairaanhoidon keskeinen ajatus on, että potilas on aina keskiössä eli potilaalle parasta hoitoa.

Tarkastuslautakunnan havainnon mukaan suurista muutoksista ja paineista huolimatta erikoissairaanhoidon onnistunut hyvin.

6. YHTEENVETO

Toimintakertomus vuodelta 2020 antaa olennaisilta osin oikeat ja riittävät tiedot tilikauden toiminnasta, taloudesta, taloudellisesta kehityksestä ja taloudellisista vastuista.

Taloussuunnitteluun on neljävuotiskauden aikana kiinnitetty huomiota ja se on parantunut. Vuoden 2020 talouden toteutumissa poikkeamat olivat vain vähäisiä. Toiminnan tavoitteet ovat selkiytyneet ja niiden toteutumista oli nyt helpompi mitata ja arvioida. Vaikka osa vuoden 2020 tavoitteista jäi saavuttamatta, niin vastaavasti toimintaa pystyttiin parantamaan. Pääosin 2020 vuodelle asetetut tavoitteet saavutettiin, soteuudistuksen ja koronaepidemian lisäpaineitten alaisenakin.

Sote-uudistuksen vaikutukset ovat toistuneet edellisten vuosien aikana arviointikertomuksissa hyvin samantyyppisina huomioina:

- 2017: ”Sote-maakuntauudistukseen käytettiin runsaasti aikaa ja voimavaroja. Tilanne oli samanlainen myös 2016”

- 2018: "Sote-uudistus kulutti henkilökunnan voimavaroja ja aikaa."
- 2019: "Alkuvuodesta valmisteltiin sote-uudistusta. Huoli sairaalan säilymisestä kuormitti koko henkilökuntaa."

Valtakunnallista soteuudistusta on tehty jo kauan. Epävarmuus sen aikataulusta ja lopputuloksesta jatkuu edelleen. Mitä vaikutuksia jatkuvalla epävarmuudella ja muutostyöllä on ollut sairaalan toimintaan, työntekijöihin ja asiakas- ja hoitotyöhön, on vaikea arvioida. Se on vienyt aikaa ja voimavaroja, mutta mitä se jatkessaan vuodesta toiseen tarkoittaa? Tarkastuslautakunnan kuulemisissa on nähty väsymistä, huolta omasta ja toisten jaksamisesta, rekrytointiongelmia, pettymystäkin, mutta on nähty myös uskoa omaan työyhteisöön, uusien toimintatapojen kehittämistä, uskoa tulevaisuuteen ja potilaiden hyvää hoitoa. **Varsinainen hoitotyö, sosiaalinen huolenpito ja niiden tarvitsemat tukitoimet ovat jatkuneet kuten ennenkin. Hoitotyön sujuminen jatkuvien paineiden alaisena kertoo työyhteisön uskomattomasta venymiskyvystä. Tämän lisäksi COVID-19-pandemian jäljitys on onnistunut erinomaisesti ja siihen liittyvä tiedottaminen on ollut kiitettävän ripeää, ajantasaista ja luotettavaa. Ajantasaisella tiedottamisella on iso merkitys normaalistikin, mutta COVID-19-pandemian aiheuttamassa poikkeustilanteessa sen merkitys korostuu.**

Sote-uudistuksen lisäksi ovat talouden sopeuttamistoimet toistuneet kolmen viimeisen vuoden aikana ja vaikuttaneet toimintojen järjestämiseen. Edellisten arviointikertomusten mukaan sopeuttamistoimet aloitettiin 2018 "henkilökunnan vahvalla tuella ja sitoutumisella" ja 2019 "henkilöstön sitoutuminen ja jaksaminen on ollut muutosten keskellä ihailtavaa". Sopeuttamistoimien myötä Sosterin toimintaa on selvitetty ja kehitetty positiivisella tavalla, mutta vuodesta toiseen tilanne ei voi jatkua samansuuntaisena ilman, että palvelut heikkenevät. Sopeuttamisen vaatimus Savonlinnalta kasvoi viime vuodelle edellisvuosia isommaksi (8 M€) eikä Sosterin valtuusto sitä hyväksynyt. Kuntien taloustilanteen parantuminen tulee näkyä myös Sosterin omistajaohjauksessa ja lisäresursseina siellä, missä niitä tarvitaan. Omistajakuntien kuulemisissa tarvitaan nyt hyvää keskustelua, kuulemista puolin ja toisin.

Vuoden 2020 aikana uudisrakennuksen valmistuminen eteni suunniteltua nopeammin. Rakentamisen nopea eteneminen on ollut hyvä asia, vaikka se talousarvion tilinylityksen valossa näyttäytyikin kielteisenä.

Neljän vuoden yhteistyö tarkastuslautakunnassa on päättymässä. **Olemme saaneet tutustua yhteisöön, jossa alueemme ihmisistä pidetään huolta niin fyysisesti kuin henkisesti. Olemme tutustuneet työyhteisöön, jossa puhalletaan yhteiseen hiileen, kannetaan huolta toinen toisistaan ja ollaan tarvittaessa valmiita venymään yhteisen onnistumisen eteen. Olemme nähneet osaamista, luottamusta ja intoa kehittymiseen. Olemme olleet etuoikeutettuja saadessamme tutustua tämän talon sisällä ja ulkopuolella tehtävään työhön. Työssämme olemme saaneet kaiken mahdollisen tuen niin Sosterin työntekijöiltä kuin tilintarkastajalta. Kiitos yhteistyöstä kuulemistilaisuuksiin osallistuneille, kiitos kaikille työntekijöille arvokkaasta panoksestanne työyhteisössä ja kiitos luottamushenkilöille, jotka olette tukeneet omalta osaltanne Sosterin toimintaa!**

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2020 yhtymävaltuuston käsiteltäväksi. Yhtymähallitukselta pyydetään selvitystä kertomuksen huomioihin marraskuun 2021 loppuun mennessä.

Savonlinnassa 21.5.2021

Hilkka Virtanen
puheenjohtaja

Heikki Sorjonen
varapuheenjohtaja

Anne Herttuainen

Annukka Kiviranta-
Tanninen

Markku Nousiainen



Kuvassa: Heikki Sorjonen, Markku Nousiainen, Anne Herttuainen, Hilkka Virtanen ja tarkastuslautakunnan sihteeri Marjut Tiilikainen

Viitteet:

1 Sosterin tilinpäätös 2020

2 Sosterin lastensuojeluyksiköstä saadut tiedot

3 Henkilöstöraportti